

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŐTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.3964>

TÜRK OCAKLARININ 1926 YILI ÇALIŞMALARINI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹ AN EVALUATION ON THE OPERATIONS OF THE TURKISH SOCIETIES IN 1926

Yücel NAMAL*
Ümit TURAN**

Öz

Fransız İhtilali sonrası birçok topluluk milliyetçilik akımının etkisiyle “ulus-devlet” modeli çerçevesinde örgütlenmiştir. 1912 yılında kurulan Türk Ocakları, Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde Türk Milliyetçiliğinin vücut bulmasında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus devlet yapılanmasında önemli roller üstlenmiştir. Bu nedenle Türk Ocakları Milli Mücadele sonrasında yeniden teşkilatlanmaya giderek tüm yurttaki şubeler açmıştır. Bu çalışmada, Türk Ocaklarının 23 Nisan 1926 tarihinde Ankara'da gerçekleştirdiği Üçüncü Genel Kurultayı ve burada tartışılan konular ele alınmıştır. Ayrıca yurt genelinde Türk Ocakları şubelerinin yaptığı konferans, müsamereler, konser, köycülük, spor, sağlık ve yardım gibi alanlardaki çalışmalarını incelenerek Türk Ocaklarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarındaki fonksiyon ve işlevi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle Türk Ocakları günümüze kadar varlığını sürdürerek milli bilinç kavramının gelişimine ışık tutan yol gösterici olmuştur. 1926 yılı Türk Ocaklarının faaliyetlerine odaklanan bu çalışma ile döneme mikro analiz yapmak amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında ise; elde edilen bilgiler ışığında birtakım sonuçlara varılmış, değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu çalışmada; gazete, dergi ve arşiv belgelerinin yanı sıra birincil ve ikincil kaynaklardan da yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Ocakları, Osmanlı İmparatorluğu, Türkiye Cumhuriyeti.

Abstract

Following the French Revolution, many communities were organised around “nation-state” framework with the effect of nationalism. Turkish Societies established in 1912 played significant roles in manifestation of Turkish Nationalism in the late period of Ottoman Empire and in nation-state formation of Turkish Republic. Because of this, Turkish Societies reformed themselves after the National Struggle Period and opened branches all over the country. In this study, the third General Assembly by Turkish Societies on April, 23rd 1926 and the issues discussed in this assembly are investigated. Apart from this, it has been aimed to reveal the function of Turkish Societies in the early years of Turkish Republic by examining the operations of branches of Turkish Societies country-wide; such as conferences, shows, concerts and operations in the areas of peasantism, sports, health and aid. Considering this aspect, Turkish Communities maintained their existence up until today guiding the development of nationalism notion. With this study focusing on activities of Turkish Communities in 1926, it has been aimed to micro-analyze the mentioned period. In the conclusion of the study, conclusions were drawn in the light of the gathered data and their interpretations were represented. In the study; newspapers, journals and archives as well as primary and secondary sources were utilized.

Keywords: Turkish Societies, Ottoman Empire, Turkish Republic.

¹Bu çalışma Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Lisansüstü eğitim-öğretim ve sınav yönetmeliği doğrultusunda Ümit Turan'ın Doç. Dr. Yücel Namal danışmanlığında hazırlamakta olduğu yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, yucelnamal@hotmail.com.

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi, umitt651@gmail.com.

Giriş

II. Meşrutiyet'in özgürlük ortamında kurulan Türkçü derneklerden biri de Türk Ocağıdır. 1912 yılında İstanbul'da yayımlanan Türk Ocağı Esas Nizamnamesinde, Ocağın 25 Mart 1912'de kurulduğu yazılıdır. Resmi olarak 12 Mart 1912 tarihinde kurulduğu kabul edilen Türk Ocağının, fiili kuruluş çalışmalarının ise bu tarihten çok daha önce başladığını görmekteyiz. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nde Türklerin kültürel, sosyal ve iktisadi seviyelerinin yükselmesine politikaya girmeden hizmet edebilecek büyük ve ciddi bir milliyetçi derneğin kurulması düşüncesi İstanbul'da yayınlanan Jeune Turc (Genç Türk) Gazetesinde ve özellikle Celal Nuri İleri'nin yazılarında görülmektedir. Bu görüşü benimseyen Askeri Tıbbiyeli öğrenciler 11 Mayıs 1911 tarihinde Türkçülük esasına dayanan büyük bir cemiyet kurma düşüncesiyle "190 Tıbbiyeli Türk Evladı'nın Mektubu" adında hazırladıkları mektubu dönemin tanınmış aydınlarına göndermişlerdir (Kılıç, 2012, 29-30; Hacaloğlu, 1995, 3-4).

Bu aydınlarla yapılan görüşmelerden sonra 20 Haziran 1911'de ikinci bir toplantı yapılmıştır. 231 Tıbbiyeli öğrenciyi temsilen toplantıya katılan Hüseyin Fikret ve Remzi Osman Bey ile dönemin Türkçü aydınlar (Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Akçura, Rıza Tevfik), siyasetçiler (Ahmet Ferit Tek), Gazeteciler (Hüseyin Cahit Yalçın) katılımıyla milliyet fikrine dayalı bir cemiyet kurulmasına karar verilmiştir. Dr. Fuat Sabit Bey'in teklifiyle cemiyete Türk Ocağı adı verilmiştir. Toplantıda kabul edilen ilk kurucu heyeti Mehmet Emin, Ahmet Ferit, Ahmet Ağaoğlu, Fuat Sabit, geçici idare heyeti ve görevleri ise başkan Mehmet Emin, ikinci başkan Yusuf Akçura, kâtip M. Ali Tevfik ve veznedar Dr. Fuat Sabit olarak belirlenmiştir. Türk Ocağı kuruluşunun ardından ilk toplantılarını İstanbul Sultanahmet'teki Akbıyık semtinde Yusuf Akçura'nın Türk Yurdu Dergisi idarehanesinde yapmıştır. Böylece Türk Yurdu Dergisi de Türk Ocaklarının resmi yayın organı haline gelmiştir. İttihat Terakki Fırkasından Talat Paşa, Enver Paşa, Cemal Paşalar ve Osmanlı hanedanından bazı kişilerin maddi ve manevi desteğiyle Beyazıt'ta Divan yolunda bulunan müstakil bina Türk Ocaklarına tahsis edilmiştir (Kılıç, 2012, 31-32). 18 Mart 1328 (1912) tarihli Tanin Gazetesinde Türk Ocağının kuruluşu Murahhas-ı Mesul Kâhya Emin Ağaoğlu ve Halis Turgut tarafından yapılan duyuruyla resmen faaliyete geçtiği anlaşılmaktadır (Hacaloğlu, 1995, 5).

1912 tarihli Türk Ocaklarının ilk Nizamnamesinde Ocağın amacı şöyle ifade edilmiştir: "Cemiyetin maksadı, akvam-ı İslâmiye'nin bir rükn-ü mühimi olan Türklerin millî terbiye ve ilmi, içtimâî, iktisadî seviyelerinin terakki ve ilâsıyla Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır." Ayrıca Nizamnamenin 3. maddesinde belirtildiğine göre, Ocağın bu amacını gerçekleştirmek için "Cemiyetin maksadını elde etmek için Türk Ocağı adlı kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler tertip, kitap ve risaleler neşr edecek mektepler açmağa çalışacaktır. Millî serveti korumak ve çoğaltmak için her türlü meslek ve sanat erbabıyla görüşerek iktisadi ve ziraî teşvik ve irşadlarda bulunacak ve bu gibi müesseselerin doğup yaşamasına elinden geldiği kadar yardım edecektir." Diğer yandan "Ocağın maksadını tahsile çalışırken sırf millî ve içtimâî bir vaziyette kalacak, asla siyasetle uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasi fırkalara hadim bulunmayacaktır" denilmekteydi (Sarıay, 1994, 137-138). Görüldüğü üzere 1912 ve 1918 yılı Türk Ocakları Nizamnamelerinde belirtilen amaçlar Cumhuriyet döneminde yapılan kongre ve Nizamnamelerde korunmuştur. Bu dönemde en büyük değişiklik 1927 yılı yasasının 2. maddesine "... Türk Ocaklarının fiilen iştegal sahası Türkiye Cumhuriyeti hudutları dâhiline münhasırdır." şeklinde, yeni Türk devletinin kuruluş esasları ve takip ettiği siyasi-ideolojik politikaya uygun olarak değişiklik yapılmasıdır. Görüldüğü üzere Türk Ocağı Nizamnamesindeki amaçlar doğrultusunda siyasetten uzak durmaya çalışmış sosyal ve kültürel alanda çalışmalar yapan faaliyet alanı olarak da bütün Türk âlemini belirleyen bir cemiyet olduğunu görmekteyiz (Sarıay, 1994, 138).

Milliyetçi derneklerin en uzun ömürlüsü olan Türk Ocakları, milliyetçi faaliyetlerin yoğun olduğu Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele döneminde önemli çalışmalar yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminde Türk Ocakları sadece Türk olmayanlara karşı değil, Türk olup da İslamcılık düşüncesini savunan ve milliyet şuuruna ulaşmamış aydınlarla karşı da mücadele etmiştir. Ayrıca aktif olarak politikaya girmemeyi kendilerine prensip olarak kabul etmelerine karşın ve politikanın her şeye bulaştığı savaş yıllarında bile bu prensiplere bağlı kalmalarına rağmen, 9 Mart 1920 tarihinde İngilizler Türk Ocağı binasını işgal etmiştir (Akyüz, 1986, 204-205; Atatürk, 2006).

Milli Mücadele döneminde Mustafa Kemal'in yanında yer alan Türk Ocağı mensupları yeni Türk devletinin kuruluşuna destek vermişlerdir. Milli Mücadele'nin kazanılması ve Cumhuriyetin ilanı ile Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ile Türk Ocakları Ankara'da yeniden açılmıştır (Kılıç, 2012, 50). Cumhuriyet döneminde Türk Ocaklarının yeniden teşkilatlanmasıyla hükümet ocaklara her türlü maddi ve manevi destekte bulunmuştur. Bu bağlamda 1924 yılı sonunda Bakanlar Kurulu kararıyla kamuya yararlı dernekler arasında olduğu belirtilerek, 1925 yılı Nisan ayında kabul edilen Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle "Emval-i Metruke"den olan bazı bina, arsa ve emlakın Türk Ocaklarına verilmesi kararlaştırılmıştır (BCA, 30.18.1.1, 12.58.16, 02.12.1924; BCA, 30.18.1.1, 13.27.20, 01.04.1925). 1925 yılı Mayıs'ında ise Türk Ocaklarının idarece desteklenmesi hakkındaki kararname kabul edilmiştir (BCA, 30.18.1.1, 13.26.4, 03.05.1925).

Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün ve hükümetlerin desteğini alan Türk Ocakları 1922-1931 yılları arasında yaptıkları konferanslar, müsamereler, ticaret, muhasebe, daktilo, biçki-dikiş kursları, sağlık, ziraat, yabancı dil dersleri, kütüphaneler, okuma-yazma kursları, sinema, müze, sergi, spor; Türk dilinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, milli ekonominin teşviki, köye ve köylüye yönelik faaliyetleri ile Türk düşün hayatına ve toplum yaşamına önemli katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca Türk Yurdu dergisi ve diğer yayın faaliyetleriyle de Türk düşünce tarihinde derin izler bırakan Türk Ocakları üyelerinin çoğu Atatürk'ün arkadaşları, milletvekilleri, yazarlar ve öğretmenlerden oluşan Türk Ocağı, 1922-1925 yılları arasında ülke içinde yeniden teşkilatlanmıştır (Kılıç, 2012, 50-51; Karaer, 2012, 10).

1. Türk Ocaklarının 1926 Yılı Faaliyetleri

23 Nisan 1925 tarihinde Ankara'da toplanan Türk Ocakları ikinci kurultayında alınan kararlar doğrultusunda Türk Ocakları Yasası çıkartılmıştır. Bu yasanın birinci maddesinde Türk Ocaklarının 1912 yılında İstanbul'da kurulduğunu ve ardından 1924 yılında Ankara'da ilk kurultaylarını gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Yasanın ikinci maddesinde Türk Ocaklarının amacının bütün Türkler arasında milli şuurun kuvvetlendirilmesine, Türk harsının meydana çıkarılmasına, medeni, sıhhi tekâmülün teminine ve milli iktisadın inkişafına çalışmak olduğu vurgulanmıştır. Yasanın üçüncü maddesinde ise Türk Ocaklarının siyasetle uğraşmayacağı ve hiçbir ocaklarının da cemiyeti siyasi emellerine alet etmeyeceği yazılmıştır (Türk Ocakları Yasası, 1925, 3). Bundan dolayı Türk Ocakları 1926 yılında yukarıda belirttiğimiz yasanın çizdiği çerçevede eğitim, kültür, spor ve yardım faaliyetlerini sürdürmüştür.

1.1. Eğitim

1926 yılı içerisinde Türk Ocakları eğitim faaliyetlerini toplumun ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirerek dersler verdiğini görmekteyiz. Ankara Türk Ocağında Almanca, Fransızca, İngilizce, Rusça ve müzik dersleri verilmiştir. Bu derslere 330'a yakın kız ve erkek katılımcı olmuştur. Antalya Türk Ocağında geceleri Fransızca dersleri verildiği gibi ayrıca ocağın Ziraat Encümeni, köylüleri merkezi bir yerde toplayarak teorik ve uygulamalı olarak ziraat dersleri vermiş ve ziraat aletlerinin kullanımını öğretmiştir. Adana Türk Ocağı, Kükçüler'de 4 köyün ortasında bir ilkokul açmıştır. Bursa Türk Ocağında açılan "Ticaret Mektebi" 1926 yılında daha da genişletilmiştir. Bornova Türk Ocağı iki dershaneli okuma yazma kursu açmıştır. İstanbul Türk Ocağında haftada iki gün 3 kur Fransızca, 2 kur Almanca, İngilizce ve İtalyanca dersleri verilmiştir. Ayrıca genç kızlara daktilo, stenografi, ticari hesap ve el işi kursları açmıştır. Kırşehir Türk Ocağında ise 4 ay her gece Türkçe, hesap, coğrafya ve tarih dersleri verilmiştir. Nazilli Türk Ocağında ise iki sınıflı gece okuma-yazma, Fransızca, müzik ve sadece bayanlara mahsus biçki dikiş kursu açılmıştır. Samsun Türk Ocağında verilen Fransızca, İngilizce, ticaret, felsefe ve içtimaiyat dersleri yoğun ilgi görmüştür. Suşehri Türk Ocağında ise Kaymakam tarafından Fransızca dersleri verilmiştir (Tuncer vd., 1998, 195). Ayrıca Kdz. Ereğli ve Zonguldak Türk Ocaklarında ise gece dersleri ve halk dersaneleri açılarak okuma yazma öğretilmiştir (Namal, 2014, 119).

1.2. Konser

Türk Ocaklarının önemli faaliyetleri arasında olan konserler aracılığıyla halkın çağın ihtiyaçlarına göre modern ve milli müziklerden oluşan etkinlikler düzenlediğini görmekteyiz. 1926 yılında Ankara Türk Ocağında ocak, şubat, mart, nisan aylarında Cumhurbaşkanlığı Orkestra Heyeti tarafından her hafta cuma günleri alafanga, ince saz takımı tarafından da her hafta perşembe günleri alaturka konserler, ayrıca bazı sanatkârlar tarafından mayıs ve kasım aylarında konserler verilmiştir.

İstanbul Türk Ocağında Dar'ül-Elhan Garp Musiki Heyeti ve Giresun Türk Ocağında verilen konser sonrasında musiki heyeti üyesi Süreyya Hulusi Hanım konserin sonunda medeniyetçilik ve inkılâplar hakkında bir konuşma yapmıştır. Konya, Mardin ve Mersin Ocaklarında da konser verilmiştir. Ankara Türk Ocağında 1925 yılında başlayan keman derslerine 53 kadın ve 22 erkek öğrenci katılmıştır. Mersin Türk Ocağı Musiki şubesine önem vermiş, Dar'ül-Elhan öğretmenlerinden Şark Musikisi uzmanı Ziya Bey, Türk Ocağı Musiki öğretmenliğine atanmıştır. Rize Türk Ocağında da musiki dersleri ve konserler verilmiştir (Tuncer vd., 1998, 195-196).

1.3. Müsamere

Türk Ocakları amaçlarını gerçekleştirmek için kullandığı etkinliklerden biriside müsamereledir. 1926 yılında Ankara Türk Ocağında Milli Sahne tarafından "Ceza Kanunu" temsil edilmiş, musiki ve tıbbi müsamere düzenlenmiştir. Bartın Türk Ocağında iki müsamere verilmiş ve Reşat Nuri'nin üç perdelik "Bir gece Faciası" piyesi temsil edilmiştir. Bozüyük ve Bornova Türk Ocaklarında müsamere düzenlenmiş, Kdz. Ereğli Türk Ocağı Musiki Encümeni her hafta müsamere düzenlemiş, Zonguldak Türk Ocağı da bu konuda çalışmalar yapmıştır (Namal, 2014, 69-119). Gelibolu Türk Ocağı Temsil Heyeti her hafta düzenlediği müsamerelede birer perdelik piyes sergilenmiştir. Giresun Türk Ocağında Milli Sahne tarafından "Sekizinci" piyesi temsil edilmiştir. Havza Türk Ocağı, Vezirköprü Ocağı ile Ortaklaşa havzada büyük bir müsamere düzenlenmiştir. Kastamonu, İnebolu ve Taşköprü Ocaklarında da müsamere verilmiştir. İstanbul Türk Ocağı Gençlik Encümeni düzenli olarak müsamere düzenlemeyi kararlaştırmıştır. Trabzon Türk Ocağı da her ay müsamere düzenlemeye başlamış ve önemli miktarda gelir elde etmiştir. Sivas Türk Ocağı Hafik'te verdiği müsamerede "Canavar" piyesi temsil edilmiştir. Tokat Türk Ocağında "Türk Sancağı" piyesi temsil edilmiştir. Safranbolu Türk Ocağının düzenlediği müsamerede 2 perdelik "sihirli değnek - vicdan azabı ve çifte sağır" piyesleri temsil edilmiştir. Adana, Antalya, Fatsa, Karaman, Kırşehir, Mersin, Ordu, Polatlı ve Rize Ocaklarında da müsamere düzenlenmiştir (Tuncer vd., 1998, 196-197). İstanbul Türk Ocağı Japon günü düzenleyerek sergi, Japon dansı ve modern dansların sergilendiği bir etkinlik yapmıştır (Cumhuriyet, 17 Şubat 1926, Yıl: 2, No: 640, s. 2; Cumhuriyet, 22 Şubat 1926, yıl 2, No: 645, s. 1; BOA, HR.İM., Dos. 252, no. 58,19.02.1926).

1.4. Konferans

Türk Ocakları halkı ulusal, uluslararası, bölgesel ekonomik, sağlık ve kültürel konularda aydınlatmak amacıyla birçok konuda konferans verilmiştir. Ankara Türk Ocağında 1926 yılı içerisinde "Selüloz ve Kağıt Sanayi", "Küçük Çocukların Haleti Ruhiye ve Terbiyesi", "Türkçülük, Garpcılık", "Millet, Milliyet ve Milliyetçilik" konferansları verilmiştir. İstanbul Türk Ocağında "Harpte Manevi Kuvvet ve Harbe Hazırlık", "Milliyetçilik Mefhumunun Tahlili", "Tarih Karşısında Münevver", ve Macar günü dolayısıyla "Macaristan" hakkında konferanslar verilmiştir. Samsun Türk Ocağı, perşembe günlerinde düzenlediği konferanslarda "Fuhuş ve Envai", "Tecdüdü Mekanizması", "Tifo", "İlk Mekteplerde Sağırılık" ve "Rukiyatta Usûl" başlıklı konferanslar verilmiştir. İzmir Bornova Türk Ocağı ise Perşembe konferanslarında "Türk Tarihi", "Coğrafya", "Zirai", "Spor", "İctimai ve Hukuk-ı Âile" ve "Sihhi" konularda konferanslar vermiştir. 17 Ocak 1926 tarihinde İstanbul Türk Ocağında Nezihah Muhittin Hanım tarafından "Aile Hukuku" hakkında bir konferans verilmiştir. 2 Kasım 1926 tarihinde İstanbul Türk Ocağında Köprülüzade Fuad Bey tarafından "Dil ve Harf Meseleleri" hakkında önemli bir konferans verilmiştir. Bu yıl içerisinde İstanbul Türk Ocağında ayrıca: Prof. Barthold "Türk Medeniyet ve Tarihi", Dr. Fahreddin Kerim "Gençlikte Sıhhat", Ahmet Ağaoğlu "Tarihi Devirler Arasında Milliyet", Mehmed Mihad "Milli Ordu ve Millet Vazifeleri" konulu birer konferans vermiştir. 15 Ocak 1926 tarihinde Trabzon Türk Ocağında "Türk Kadınının, Türk İctimaiyatındaki mevkii ve Vazifeleri" başlıklı bir konferans verilmiştir. Mustafa Mümtaz Bey, 22 Ocak 1926 tarihinde Trabzon Türk Ocağında "İktisadi Hayatta Türkiye" adlı bir konferans vermiştir. Darülfünun müderrisi Ali Muzaffer Bey 3 Eylül 1926 tarihinde Trabzon Türk Ocağında "19. Asırda Milliyet Cereyanlarına Dair" bir konferans vermiştir. Ayrıca Trabzon Türk Ocağında "İslamda İlim Cereyanları", "İnkılâbımızın Manası", "Milliyet Cereyanları", "Güneş Sağlık Anasıdır", "Balkan Akvamı Arasında Milliyet Cereyanları" ve "Milliyet Meselesinin İctimaiyat Nokta-i Nazarından Tedkiki" başlıklı konferanslar verilmiştir (Tuncer vd., 1998, 175-193).

Trabzon Türk Ocağı İrşad Heyeti'de bu yıl içerisinde halkı cumhuriyet, demokrasi, köy kanunu, sağlık, medeni görevler, intikam ve kin gütmenin fenalıkları, maarife teşvik, milli his ve fikirler

konusunda aydınlatır. Ayrıca camilerde de Türkçe hutbeler okutarak halkın üzerindeki tesirini gözlemler. Ayrıca yurt genelinde Bozüyük, Samsun, Balıkesir ve İzmit Türk Ocakları da köylere irşat heyetleri göndererek köylüyü aydınlatmıştır. Türk Ocaklarının buldukları yerlerin ekonomisiyle ilgilide üzerlerine alması gereken vazifeler dolayısıyla bölgenin kalkınmasına yönelik konferans ve dersler verilmiştir. Bu bağlamda Afyonkarahisar Türk Ocağı afyon üretimi hakkında bir ziraat encümeni kurarak çiftçiye faydalı olmaya çalışmıştır. Ankara Türk Ocağı tiftikçilik, Kastamonu Türk Ocağı tahtacılık, Trabzon Türk Ocağı transit işleriyle ve Karadeniz sahilleriyle ticarete bulunan milletlerin dilleriyle ilgili çalışmalar yapar. Mersin Türk Ocağı ecnebi memleketlerle Mersin tüccarının ticareti dolayısıyla ticaret dersleri ve yabancı dil dersleri vermeye başlar. Bunların yanında ocaklar ticaretle ilgili ders ve daktilografi kursları açarak bölge ekonomilerinin gelişmesine katkıda bulunur. Ayrıca 1926 yılında Türk Ocakları tarafından "Türk Ocağı Bankası" kurulması düşüncesi ortaya atılır. 1926 yılında yayınlanan Türk Ocağı Mesai Programında Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları dışında her Cuma konferans düzenlenmesi, ders verilmesi, kütüphane ve kıraat salonları açılması, Ocakların buldukları çevreye ait sanat eserleri ve manzara fotoğrafları koleksiyonu, en az yılda bir defa sergi açılması, sanatkarların basın ve sohbetler aracılığıyla halka tanıtılması, mahalli sanatların geliştirilmesi için Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi gibi kültürel faaliyetlere yer verilerek, musiki ve tiyatro çalışmaları yapılması bildirilir(Tuncer vd., 1998, 184-188).

Bergama Türk Ocağı da ayda iki defa konferans vermiş ve ilk defa kadınlarında bu konferanslara katılımı sağlanmıştır. Cide Türk Ocağı da haftada bir konferans vermeyi kararlaştırmış olup "Hükümet Şekli ve Kanun" başlıklı konferans verilmiştir. Vezirköprü Türk Ocağında "Türkiye'de Asri İnkılâp Nasıl Doğdu ve İnkılâba Karşı vazifelerimiz" hakkında verilen konferans yoğun ilgi görmüştür. İzmit Türk Ocağında da her hafta konferanslar düzenlendiği ve bu konferanslardan birisini Serveti Fünun Dergisi sahibi Ahmet İhsan Beyin "Medeniyet ve Medeni Kanun" hakkında verdiği belirtilmektedir. Konya Türk Ocağında "Yeni Ceza Kanunları", Adapazarı Türk Ocağında "Patates Ziraatı", Mersin Türk Ocağında Dr. Reşit Galip Bey tarafından "Cumhuriyet ve İnkılâplar", Liman Mütahassısı Beron tarafında "Mersin Limanı" hakkında konferanslar verilmiştir. Şebiri Karahisar Türk Ocağında Şair Mehmet Emin Yurdakul, Tirebolu Türk Ocağında müfettiş Hulusi Bey birer konferans vermiştir. Antalya, Çeşme, Karaman, Kdz. Ereğli ve Muğla Türk Ocaklarında da düzenli olarak konferanslar verilmiştir. Ancak Türk Ocaklarının düzenlediği bu konferansların zaman zaman katılım azlığı görülmüş bu nedenle bazı ocaklarda bu faaliyetlerin sürdürülemediği görülmüştür (Tuncer vd., 1998, 194).

1.5. Yardım

Türk Ocaklarının gelirleri, 1925 yılında kabul edilen yasanın altıncı maddesinde üyelerin aidatları, nakdi ve ayni yardımlar, müsamere gelirleri, gayrimenkul gelirleri, neşriyat ve piyango gelirleridir (Türk Ocakları Yasası, 1925, 3-4). 29 Mart 1926 tarihinde Başbakan İsmet Paşa ve Adliye Bakanı Mahmut Esat Bey, İzmir Türk Ocağını ziyaret etmiş ve buradaki musiki öğrencileriyle ve yöneticilerle görüşmüştür (Tuncer vd., 1998, 176). 3 Mayıs 1926 tarihli Hâkimiyeti Milliye göre 1926 yılında Mr. Nah isminde bir Amerikalı Türk Ocağı Merkez Heyeti Binası için 120.000 dolar para yardımında bulunmuştur. İsmet Paşa, 1926 yılında İstanbul Türk Ocağı'na 3000 TL bağışta bulunmuş ve yurt gezilerinde de Türk Ocaklarıyla yakından ilgilenmiştir (Cumhuriyet, 7 Mayıs 1926, 2). 1926 yılında Maarif Vekili Necati Bey, İstanbul Türk Ocağında oluşturulan Gençlik Teşkilatına 6000 TL yardımda bulunacağını belirtmiştir. Babaeski Belediyesi 500TL, Ankara Belediyesi 10000TL ve 17500TL değerinde bir ev, Ankara Vilayet Meclisi Umumisi de beş yıl süreyle iki taş ocağı işletme imtiyazı Türk Ocaklarına verilmiştir. Mersin Türk Ocağında bir çocuk dispenseri açılmıştır. Kdz. Ereğli Türk Ocağı Sıhhiye Encümeni köylere doktor göndermiştir. İzmir Türk Ocağı 4 köye doktor göndererek hastalara bakmış ve ilaç dağıtılmış, köylerdeki fakir çocukların bir kısmına elbise, ayakkabı ve okul kitapları almıştır. Ankara Türk Ocağı da 15 köyde 3000 köylüyü tedavi etmiş, bu köylerdeki çocukların kitap, defter, kalem vb ders araçları temin edilmiştir. Türk Ocakları Merkez heyeti binasının temel taşı Cumhurbaşkanı adına Başvekil İsmet Paşa koymuştur. Temel atma töreninde yaptığı konuşmasında "Biz hepimiz ocakların hizmetinde elimizden gelen maddi ve manevi her türlü yardımları yapmak arzusundayız" demiştir. Afyonkarahisar Türk Ocağında düzenlenen konferanslara katılımın az olmasından dolayı ikinci bir konferansın yapılamadığı da anlaşılmaktadır (Tuncer vd., 1998, 175-195).

Türk Ocakları 1926 yılında gayrimenkul edinmeye hızla devam etmiştir. Bu bağlamda Van, Bayburt, Diyarbakır, Isparta, Tirebolu, Denizli, Malatya ve İstanbul'da bina ve yer temini konusunda çeşitli girişimlerde bulunulduğunu görmekteyiz. Van'da Kendirci mevkinde bulunan mübadeleye tabi olmayan kişilerden kalan arsa ve bahçenin Van Türk Ocağına satılması kararlaştırılır (BCA, 30.18.1.1, 21.63.16, 12.10.1926). Bayburt'ta da emval-i metrukeden bir kısım arsa Türk Ocağına satılması kararlaştırılır (BCA, 30.18.1.1, 21.64.1, 12.10.1926). Diyarbakır da ise Gürcistan ve Ermenistan mültecileri için ayrılmış olan evin birisinin Türk Ocağına satılması için açık arttırma yapılır (BCA, 30.18.1.1, 21.70.7, 17.11.1926). Isparta'da ise Türk Ocağı için Rum emval-i metrukmesine ait olan hamamın satın alınması uygun görülmüştür (BCA, 272.0.0.12, 48.91.22, 08.03.1926).

İstanbul'da Gureba Hastanesi civarındaki vakıflara ait mezarlığın arazisinin bir kısmının Türk Ocakları Merkez Kurulu Başkanlığı adına terk ve temlik sağlanmıştır (BCA, 30.18.1.1, 20.50.4, 01.08.1926; BCA, 30.18.1.1, 20.59.15, 19.09.1926; BCA, 30.18.1.1, 21.72.5, 24.11.1926). Malatya'da yapılan Türk Ocağı inşaatı için ise milletvekilleri Başvekâletten yardım talebinde bulunmuştur (BCA, 30.10.0.0, 117.816.17, 26.09.1926). Bu yıl içerisinde Tirebolu Türk Ocağı açılışı yapılır ve Denizli Türk Ocağının da bina talebinde bulunduğunu görmekteyiz (BCA, 30.10.0.0, 117.816.11, 26.02.1926; BCA, 30.10.0.0, 117.816.12, 11.04.1926).

1.6. Diğer Faaliyetler

22 Temmuz 1926 tarihinde İzmir Türk Ocağı bir balo düzenlemiştir. İstanbul Türk Ocağı ise 4 Ağustos 1926 tarihinde spor teşkilatını oluşturarak Florya'da gençler için kamp açmıştır. Kdz. Ereğli Türk Ocağı futbol takımı ile çevre ocaklar arasında müsabakalar yapılmış ve İnebolu, Kastamonu ve Taşköprü Türk Ocakları arasında maçlar yapılmıştır (Namal, 2014, 62-63; Tuncer vd., 1998, 181). Ankara, Adana, Antalya, Bursa, Trabzon, Samsun ve Ayvalık gibi birçok Türk Ocağında köycülük ve sıhhi faaliyetler yürütülmüştür. Ayrıca Mersin Türk Ocağında bir çocuk dispenseri açılmış, Kdz. Ereğli Türk Ocağı Sıhhiye Encümeni köylere kadar doktor göndermiştir. İzmir Türk Ocağı 4 köye doktor göndererek hastalara bakmış ve ilaç dağıtmıştır. Köylerdeki fakir çocukların bir kısmına elbise ayakkabı, okul kitapları almıştır. Ankara Türk Ocağı ise 15 köyde 3000 kişiyi tedavi etmiş, bu köylerdeki çocukların kitap defter, kalem ve benzeri ders araçlarını temin etmiştir. Diyarbakır Türk Ocağı, Türk kültürüne hizmet amacıyla kurduğu kütüphane için genel merkezden kitap talebinde bulunmuştur (BCA, 30.10.0.0, 117.816.13, 04.05.1926). 25 Ekim 1926 tarihinde İstanbul Türk Ocağında ve Darülfünunda Ziya Gökalp için anma programı düzenlenmiştir. Necmeddin Sadık Bey tarafında İstanbul Türk Ocağında "*Ziya Gökalp'in İnkılâp Hareketleri Üzerindeki Tesiri*" başlıklı konferans verilmiştir (Tuncer vd., 1998, 189-190).

1.7. 1926 Yılı Türk Ocakları Üçüncü Kurultayı

II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ortamında kurulan Türkçü derneklerden biri de Türk Ocağıdır. Resmi olarak 12 Mart 1912 tarihinde kurulduğu kabul edilen Türk Ocağının, fiili kuruluş çalışmalarının ise bu tarihten çok daha önce başladığını görmekteyiz. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nde Türklerin kültürel, sosyal ve iktisadi seviyelerinin yükselmesine siyasete girmeden hizmet edebilecek amacıyla kurulduğunu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türk Ocaklarının yıllık olarak yaptıkları genel kurultaylar hem Türk Ocaklarının hem de Türkiye'nin toplumsal sorunlarının tartışıldığı önemli bir yer olmuştur. Türk Ocaklarının kurultayları 1913 yılından itibaren yapılmaktadır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ise ilk kurultayı 1924 yılında gerçekleştirmiştir. Ardından periyodik olarak her yıl Türk Ocakları kurultaylarının toplandığını görmekteyiz (Tuncer vd., 1998, 23,182).

Türk Ocakları üçüncü kurultayı 23 Nisan 1926 tarihinde Ankara Türk Ocağında başlamıştır. Türk Ocaklarının 1926 yılında yapılan genel kurultayında gündeme gelen ilk problem kurultay başkanlığına genel merkez heyeti içerisinde birinin olmamasıdır. Ancak bu konunun oylanmasının ardından genel kurul üyelerinden de başkan seçilebileceği kabul edilmiştir. Ardından Afyon Karahisar Mebusu Ali Bey en fazla oy alarak kurultay başkanı seçilmiştir. Ancak 109 kişinin katıldığı seçimde çoğunluktan 5 eksik oy alınmasına rağmen çoğunluğun seçimi kabul etmesi üzerine başkanlık ve diğer seçimler kabul edilmiştir. Başkanlık için, Afyon Karahisar mebusu Ali Bey 49, Ahmed Hikmet Bey 42 oy almışlardır. Başkan vekilliği için Mazhar Bey 52, Refet Bey 48 oy almışlardır. Kâtiplik için Doktor Fethi Bey 49, Nihad Bey 36 oy almışlardır. En fazla oy alan Afyon Karahisar mebusu Ali Bey başkan, Aydın Mebusu Mazhar Bey ile Bursa Mebusu Refet Bey başkanvekili ve Doktor Fethi ve Mustafa Nihad Bey ise kâtip olarak seçilmiştir (Tuncer vd., 1998, 115,146)

1926 yılı kurultayına kadar Türk Ocakları şubelerinin bir önceki yıla göre de daha fazla gelir elde ettiği de göze çarpmaktadır. Kurultayda yapılan değerlendirmelere göre 1925 yılında yapılan Türk Ocakları kurultayına yurt genelinden 135 şube katılmış ve bu rakam 1926 yılındaki kurultayda 217 şubeye ulaşmıştır. Türk Ocaklarındaki bu artışın özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde olması da dikkat çekmektedir. Ayrıca 1925 yılında Türk Ocaklarının 35'i kendi binasına sahipken 1926 yılında bu sayı 90'a ulaşmıştır. 1926 yılına kadar Türk Ocaklarının Adana, Ankara, Bursa, Antalya, Trabzon, Samsun, Ayvalık gibi şubelerinin köycülük alanında da önemli hizmetlerde buldukları görülmektedir. Bazı Türk Ocakları şubelerinin de üç ay gibi kısa bir süre içerisinde 6600 civarında hastayı muayene ve tedavi ettiği de anlaşılmaktadır. Ankara Türk Ocağı 13 köyün tedavisini üzerine almış ve kendi doktorlarıyla haftanın belirli gün ve saatlerinde bu köyleri düzenli muayene ve tedavi etmiştir. Ayrıca yurt genelindeki bütün Türk Ocaklarında beden eğitimi, eğitim-öğretim ve sağlık yardımı gibi birçok konuda da faaliyette bulunduğu kurultay zabıtlarından anlaşılmaktadır (Türk Ocakları 1926 Senesi Kurultâyı Zabıtları, 1927, 1-11).

1926 yılı Türk Ocakları Kurultayı başında öncelikle İzzet Ulvi Bey'in (Afyonkarahisar) teklifiyle Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e, TBMM'ye ve Başbakan İsmet Paşa'ya teşekkür edilmesi teklif edilerek kabul edilir. Ayrıca İzzet Ulvi Bey Türk töresi gereğince de "İlk Türkçülere selâm ve hürmetlerimiz bildirilmesini... Türkçülüğe hizmet eden ve burada bulunmayan kişilere de teşekkür ve hürmet" edilmesi şeklindeki teklifi de kurultayda kabul edilerek zabıtlara geçirilmiştir (Türk Ocakları 1926 Senesi Kurultâyı Zabıtları, 1927, 12). Kurultayda yurtdışından Türk Ocaklarının misafiri olarak gelenlerin Cumhurbaşkanıyla görüşürülmesinin nasıl yapılacağı karara bağlanmıştır. Ayrıca kurultayla ilgili haberlerin Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Burhaneddin Devellioğlundan oluşan basın komisyonu aracılığıyla yapılması kararlaştırılmıştır (Türk Ocakları 1926 Senesi Kurultâyı Zabıtları, 1927, 33-34).

1926 Türk Ocakları kurultayında görüşülen önemli konulardan birisi Biga Türk Ocağında erkeklerin zenne kılığına girerek dans etmesi ve bunun basına yansması büyük tartışmalara neden olmuştur. Bu konuda Adana delegesi Ferit Celâl Bey, Biga'da gerçekleşen bu olayı kurultaya taşıyan ilk kişi olarak bu olayın çok üzücü olduğunu, mutlaka merkezi heyet tarafından bir müfettiş gönderilmesi gerektiğine değinmiştir. Ayvalık delegesi Fazıl Doğan Bey, bu dans tutkusunun Biga ile sınırlı olmadığını başka ocaklarda da bu tarz durumların olduğunu, bu sebeple kurultayın bu konuyu ciddiyetle görüşmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kandıra delegesi Ispartalı Tefik Bey de müfettiş gönderilmesini ve başkanlık makamının alacağı kararın da mutlaka gazetede ilan edilmesinin gerekliliğine değinmiştir. Ayrıca Türk ocaklarında bu gibi durumların önlenmesi ve bilinçlenmenin sağlanması için ocaklara milli piyeslerin gönderilmesi ve Türklüğün ilkelerini anlatan önemli eserlerin buralarda okutulmasının önemine değinmiştir. İzmir delegesi Mithat Bey daha farklı bir pencereden olayı değerlendirmiş; dansın hayatın bir gereği olduğunu, bu durumda üzücü olanın dans değil, erkeklerin kadın kılığına girmeleri olduğunu dile getirmiştir. Biga temsilcisi Şükrü Bey ise bu sorunun nedeninin bir yönetmelik olmaması olduğunu vurgulamıştır. Hamdullah Suphi ise yaptığı konuşmasında medeni hayatın bir gereği olarak dansın ocaklarda yasaklanmayacağını ancak ocakların bir eğlence merkezine dönüştürülmesine de izin vermeyeceğini belirtir (Türk Ocakları 1926 Senesi Kurultâyı Zabıtları, 1927, 56-72).

Kurultayda uzun görüşme yapılan konulardan biri de Hars Heyeti olmuştur. Üzerine görüşme yapılacak bir raporunun olmaması Hars Heyetinin görevini yapmadığı düşüncelerine sebep olmuş, dağıtılması hakkında birçok fikir belirten olduğu gibi eksiklerinin giderilerek daha yararlı bir hale getirilmesi gerektiği üzerinde de durulmuştur. Kurultayda gündeme gelen konulardan biriside Türk Ocakları Kurultayı beşinci toplantısı birinci oturumunda Türk vatandaşlığını kabul edip ülke sınırları içinde yaşadığı halde Türkçe konuşmayan, kendi gelenek göreneklerini devam ettiren, bununla da kalmayıp Türk devletinin düşmanlarıyla iş birliği halinde olan toplulukların durumu üzerine uzun bir görüşme yapıldığı görülmektedir. Türk Ocakları Doğu'daki bu illere dikkat etmezse burada Türk devletinin düşmanı olan Ruslar ve İngilizler yüzünden daha birçok karışıklıklar çıkarılacaktır. Çünkü bu devletler Türk devletinin komşularıyla iyi ilişkiler kuran bir devlet olmasını istememekte doğu ile arasında bir Ermenistan veya bir Kürt devletinin kurulması için uğraşmaktadır. Buna karşın bazı Türk Ocağı şubelerinin bu durumla mücadele etmek için "Arkadaş Türkçe konuş." "Vatandaş Türkçe konuş" şeklinde üç yüzü aşkın levha yaptıklarını bu levhaları resmi dairelere, çarşı ve Pazar

köşelerine, caddelere astıklarını belirtmiştir. Yalova delegesi Kazım İsmail Bey Türk ocaklarının hedeflerine ulaşabilmeleri ve bu toplulukların da Türkleşebilmeleri adına gençlik teşkilatına önem verilmesi gerektiği üzerinde durmuştur (Türk Ocakları 1926 Senesi Kurultayı Zabıtları, 1927, 175).

Kurultayda yapılan oylamayla Hamdullah Suphi Bey yeniden Türk Ocakları başkanlığına seçilmiştir. Hamdullah Suphi Bey on beş senelik bir geçmişe sahip olan Türk ocağının 5-10 kişinin kalbinde doğan aşkla İstanbul'da ortaya çıkıp bin bir zorlukla düşmanla mücadele edip bugün memleketin her köşesinde bir Türk ocağı kurulduğunu bu sayede her seneki kurultayın bir öncekine göre daha kalabalık olduğunu bu milli heyecanın artarak devam ettiğini belirterek merkez heyetine seçildiği için kurultay üyelerine teşekkür etmiştir. Kurultayda Merkez Heyetine Seçilenler şunlardır: Hamdullah Suphi, Necati, Mehmet Emin, Reşid Galib, Ekrem Tok, Hasan Ferid, Alaeddin, Hüseyin Enver, Avukat Mehmet Salih, Dr. Rifat, Ragıp, Mimar Hikmet Bey. Yedekler: Abdülmuttalib, Naki Cevad, İsmail Hakkı, İzzet Ulvi, Cemil Behçet, Şükrü Yusuf Bey. Murakabe Heyeti: Nesib Kemal Ziya, Yahya Naci Bey. Yedek: Cemil, Fikri ve Nihad Beylerdir. Türk Ocaklarının yayın organı olan Türk Yurdu dergisi de İstanbul'a taşınarak Darülfünun Türk Edebiyatı Tarihi müderrisi Köprülüzade Fuat Bey nezaretinde çıkarılmasına karar verilmiştir.

SONUÇ

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Osmanlı Devletinde hâkim olan özgür ortam sonucunda oluşan Türk Ocakları diğer Türkçü örgütlenmelere göre daha etkili olmuş ve daha çok ses getirmiştir. Diğer Türkçü dernekler gibi kuruluş gayesi Türkçü yapılanmayı sağlamak olan ve Türkçülüğün bir ideal haline gelmesi amacıyla önemli hizmetler sunan Türk Ocakları Osmanlı İmparatorluğu'nun kurtuluşu için önemli politikalar üretmeye çalışmıştır. Türk Ocakları, Türk milletçiliğinin doğmasına ve Osmanlılık düşüncelerinin önemini kaybettiğini artık yeni politikaların oluşturulması gerektiği fikrini doğurmuş ve bunun için çalışmalar yapılmasını sağlamıştır. Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla Türk Ocakları, 1923 yılında yapılanma çalışmalarına hız vererek bölgesel kalkınmanın da bel kemiği olmuşlardır. 1923 yılından itibaren kültürel, ekonomik, eğitim ve sağlık alanı başta olmak üzere birçok alanda hizmetleri gönüllü olarak vermeye çalışan Türk Ocakları üyeleri bu çalışmalarını gönüllülük esasına göre yapmışlardır.

Türk Ocakları verimli topraklara sahip olan Anadolu çiftçisinin üretimini en iyi şekilde yapması ve toprakların en verimli şekilde değerlendirilmesi adına konferanslar düzenlemiş ve çiftçilere yeni fikirler vermiştir. Türk Ocakları cahil bırakılmış köylünün aydınlanmasına çalışmıştır. Anadolu'daki çalışmalar sadece konferanslarla değil aynı zamanda zirai mücadele uzmanları ile köylere gidilerek, ziraat aletlerinin kullanımı öğretilerek bilinçlendirme çabaları sarf edilmiştir. Aynı zamanda bölgede bulunan doktorlar Türk Ocakları aracılığıyla köylere giderek muayenelerde bulunmuş ve salgın hastalıklara karşı bilgiler vermişlerdir. Tiyatro, spor ve müzik çalışmaları yapan Türk Ocakları tam manasıyla çağa uygun bir gençliğin oluşması için çaba göstermişlerdir. Tiyatro ve sahne sanatlarının iyi bir propaganda aracı olmasını fırsat bilerek bu aracı kullanmışlar ve Cumhuriyet fikirlerinin benimsetilmesinde aracı olmuşlardır. Türk Ocaklarının bir diğer önemli özelliği kadınlarla ilgili faaliyetleri olmuştur. Kadınlar için biçki dikiş kursları verilerek iş hayatına ve ekonomik hayata katılımları sağlanmaya çalışılmıştır. Türk Ocaklarında yine aynı şekilde kadınların uğraştıkları sanat dalları üzerine eserlerini sergileyebildikleri görülmektedir.

1926 yılında Türk Ocaklarının şube sayısının 135'ten 217'ye ulaştığını görmekteyiz. Ayrıca bu artışın özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde açılan şubeler sayesinde olması dikkat çekicidir. 1925 yılında Türk Ocaklarının 35'i kendi binasına sahipken 1926 yılında bu sayı 90'a ulaşmıştır. Ayrıca 1926 yılına kadar Türk Ocaklarının Adana, Ankara, Bursa, Antalya, Trabzon, Samsun, Ayvalık gibi şubelerinin köycülük alanında da önemli hizmetlerde buldukları görülmektedir. Bazı Türk Ocakları şubelerinin de üç ay gibi kısa bir süre içerisinde 6600 civarında hastayı muayene ve tedavi ettiği de anlaşılmaktadır. Ayrıca yurt genelindeki bütün Türk Ocaklarında beden eğitimi, eğitim-öğretim ve sağlık yardımı gibi birçok konuda da faaliyette bulunduğu kurultay zabıtlarından anlaşılmaktadır.

Türk Ocaklarının 1926 yılındaki en önemli etkinliklerinden bir diğeri Üçüncü Kurultayının toplanmasıdır. Bu kurultayda görüşülen önemli konulardan birisi Biga Türk Ocağında erkeklerin zenne kılığına girerek dans etmesi ve bunun basına yansması büyük tartışmalara neden olmuştur. Bu konuda bazı delegeler müfettiş gönderilmesini, bazı delegeler dansın hayatın bir gereği olduğunu, bu durumda

üzücü olanın dans değil, erkeklerin kadın kılığına girmeleri olduğunu dile getirmiştir. Bazı delegeler ise bu sorunun nedeninin Türk Ocaklarının bu konuda bir yönetmeliği olmaması olduğunu vurgulamıştır.

Kurultayda konuşulan önemli konulardan birisi de yurt genelinde Türkçe konuşulması konusunda alınacak tedbirler olmuştur. Bu konuda Türk vatandaşlığını kabul edip ülke sınırları içinde yaşadığı halde Türkçe konuşmayan, kendi gelenek göreneklerini devam ettiren, bununla da kalmayıp Türk devletinin düşmanlarıyla iş birliği halinde olan toplulukların durumu üzerine uzun bir görüşme yapıldığı görülmektedir. Türk Ocakları Doğu'daki bu illere dikkat etmezse burada Türk devletinin düşmanı olan Ruslar ve İngilizler yüzünden daha birçok karışıklıklar çıkarılacaktır. Çünkü bu devletler Türk devletinin komşularıyla iyi ilişkiler kuran bir devlet olmasını istememekte doğu ile arasında bir Ermenistan veya bir Kürt devletinin kurulması için uğraşmaktadır. Bazı delegeler Türk ocaklarının hedeflerine ulaşabilmeleri ve bu toplulukların da Türkleşebilmeleri adına gençlik teşkilatına önem verilmesi gerektiği üzerinde de durmuştur

Türk Ocaklarının faaliyetleri değerlendirildiğinde, Cumhuriyet devri yeniliklerini desteklediğini ve bu yeniliklerin toplum hayatına mal edilmesi hususunda -en azından bazı dönemler- aktif çalıştığını söylemek mümkündür. Özellikle 1926 yılı çalışmalarına bakıldığında, ocağın kişilere entelektüel bir ortam sunduğu ve ocakta Cumhuriyet Dönemi'nde hedeflenen modern hayatın unsurlarının oluşturulduğu görülür. Bunun yanında ocağın faal bir spor şubesi bulunmaktadır. Bu şube futbol başta olmak üzere boks ve tenis gibi farklı sportif faaliyetlerle de ilgilenmiştir. Önemli günlerde spor gösterileri düzenlemiştir.

KAYNAKÇA

Arşivler

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 272.0.0.12, 48.91.22, 08.03.1926.

BCA, 30.10.0.0, 117.816.11, 26.02.1926.

BCA, 30.10.0.0, 117.816.12, 11.04.1926.

BCA, 30.10.0.0, 117.816.13, 04.05.1926.

BCA, 30.10.0.0, 117.816.17, 26.09.1926.

BCA, 30.18.1.1, 12.58.16, Sayı: 1186, Dosya: 79-8, 02.12.1924.

BCA, 30.18.1.1, 13.26.4, Sayı: 1850, Dosya: 79-10, 03.05.1925.

BCA, 30.18.1.1, 13.27.20, Sayı: 1887, Dosya: 79-11, 01.04.1925.

BCA, 30.18.1.1, 20.50.4, 01.08.1926;

BCA, 30.18.1.1, 21.63.16, 12.10.1926.

BCA, 30.18.1.1, 21.64.1, 12.10.1926.

BCA, 30.18.1.1, 21.70.7, 17.11.1926.

BCA, 30.18.1.1, 21.72.5, 24.11.1926.

BCA, 30.18.1.1, 20.59.15, 19.09.1926;

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA, HR.İM., Dos. 252, no. 58, 19.02.1926.

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet, 17 Şubat 1926, Yıl: 2, No: 640, s. 2;

Cumhuriyet, 22 Şubat 1926, yıl 2, No: 645, s. 1;

Cumhuriyet, 7 Mayıs 1926, Yıl: 2, No: 717, s. 2.

Kitap ve Makaleler

Akyüz, Kenan (1986). *Türk Ocakları. Belleten*, Cilt: L, Sayı: 196, Nisan 1986, s. 204-205.

Atatürk, Kemal (2006). *Nutuk (1919-1927)*. Haz. Zeynep Korkmaz, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.

Hacaloğlu, Yücel (1995). *Türk Ocaklarına Dair Bazı Vesikalar (1912-1995)*. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.

Karaer, İbrahim (2012). *Türk Ocaklarının 100 Yıllık Yayın Faaliyetleri (1912-2012)*. Ankara: Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları.

Kılıç, Nermin (2012). *Türk Ocakları ve Atatürk*. Ankara: Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları.

Namal, Yücel (2014). *Zonguldak Türk Ocakları (1923-1931)*. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.

Sarımay, Yusuf (1994). *Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Tuncer, Hüseyin vd. (1998). *Türk Ocakları Tarihi (Açıklamalı Kronoloji 1912-1997)*. I. Cilt, Ankara: Türk Yurdu Yayınları.

Türk Ocakları 1926 Senesi Kurultayı Zabıtları Üçüncü Kurultay (1927). İstanbul: Kadir Matba'ası.

Türk Ocakları Yasası (23 Nisan 1341, (1925). İkinci Def'a Tab'ı, Ankara.